

Bakom ordens dimmor

I ett föregående häfte av Svensk Tidsskrift citerades en deklaration av statsminister Palme i Oslo i november förra året. Han sade, att då läget i Central-europa ser ut att kunna stabiliseras, bör man inte destabilisera läget i norra Europa genom att Sverige ändrar sin grundläggande utrikespolitik. Det finns skäl att erinra sig detta uttalande, då man studerar 1970 års försvarsutrednings nu framlagda betänkande. Om detta blir normgivande för den fortsatta försvarsplaneringen, blir läget i Nordeuropa destabiliserat, inte omedelbart, men om få år. En avsevärd försvagning av den svenska försvarskraften måste medföra ett sådant resultat.

Det är brukligt, att försvarsutredningar inleder sina betänkanden med en granskning av det militärpolitiska läget. Så sker även denna gång. Med tillfredsställelse kan man konstatera, att blott obetydlig extra skönmålning har ägt rum. Detaljer kan diskuteras, men i det hela är bedömningen realistisk: också att ingen tendens till nedrustning eller minskade försvarsutgifter kan skönjas i världen finns nämnt. Slutsatsen härav borde, skulle man tro, bli den, att Sverige måste uppehålla dagens försvar oförändrat, kanske också stoppa dess nu pågående automatiska försvagning.

Utredningens majoritet drar inte denna slutsats. I stället kommer den med obönhörlig inkonsekvens till förslag som, genomförda, ger oss ett väsentligt reducerat försvar och därtill ett icke balanserat sådant. Orsakerna är uppenbara. Re-

geringen har meddelat inom vilka ekonomiska gränser den önskar att förslagen skall ligga. Därefter har hr Lange och hans partivänner rättat sig. Regeringen har vidare önskat en rekommendation att flygplanet Viggen fortsättningsvis utvecklas. Utredningen kommer fram till att så bör ske.

Att vi skall fortsätta att tillverka Viggan är självklart – flygvapnets vänner frågar sig endast hur stort antalet blir. Men inom de kostnadsramar, som utredningen räknar med, kan Viggen inte rymmas, om även andra försvarsgrenar skall få sitt. Utredningen förklarar att det militära försvaret bör vara i allt väsentligt balanserat. I samma andedrag försäkrades, att denna målsättning är realiserbar »i högre eller lägre grad». Den stannar själv vid en lägre, och värdet av den principiella inställningen reduceras i motsvarande mån.

Konkret går reduceringen ut över marinen och armén. Inom den förra skalubåtar inte byggas, men »möjligheterna att bygga skall bibehållas. Detta lär innebära att ubåtar fortfarande skall få rita på papperet, ett medgivande vars avskräckande effekt på en angripare sannolikt är begränsad. Hr Hernelius påpekar också i sin reservation att Östersjöingalunda är ett »fredens hav». Där rör sig för närvarande stora delar av en av världens största flottor.

Arméns slagstyrka, brigaderna, kommer att reduceras med upp till 40 procent. Det hade varit tacknämligt, om utredningen skrivit detta rakt fram. Utred-

ningen rekommenderar sparsamhet när det gäller utbildningen inom armén. Samtidigt har den uppmärksammat, att allt för många officerare binds vid staber och av utredningar i stället för att utnyttjas vid förbanden. På denna punkt har den rätt: tillförs utbildningen tillräckliga resurser kan en kortare utbildningstid ge resultat. Men man tycker att utredningen kunnat taga avstånd från hr Wedéns huvudlösa påhitt om en utbildningstid på under ett halvår för »icke stridande förband» och lokalförsvarfsförband m fl. Vilka förband är icke stridande? Om de och andra förband råkar i strid, vilken möjlighet tyvärr ingår i förutsättningarna för allt försvar, kan med svagt utbildade förband ingenting annat inträffa än en katastrof.

1970 års försvarsutredning har lagt sig till med ett honnörord, som heter handlingsfrihet. Bakom en dimridå av laddade ord blänker handlingsfriheten fram som en ledstjärna. Utredningen har haft att uttala sig om principerna för vår försvarsplanläggning. Hela landet skall segt farsvaras, förklarar den, och detta är naturligtvis riktigt. Den vet, att trots försvarsutgifternas nedgående trend och därmed följande försvagning av vår nuvarande styrka, är denna för närvarande någorlunda tillfredsställande. Försvaret bygger

nämigen på tidigare lagd grund. I dag kan vi mobilisera ett hållbart försvar. Om låt oss säga fem år kan vi mobilisera ett som är svagare. Var finns då handlingsfriheten?

Denna begränsas av att efter ett antal år av indragningar och urholkningar måste försvaret åter tillföras avsevärt höjda anslag för att det skall kunna motsvara sina uppgifter. Metoden är otillfredsställande och i jämförelse med kontinuerliga tillräckliga anslag betungande. Men sker inte detta, har försvaret redan efter en dryg femårsperiod försvagats inifrån i sådan grad att ingen handlingsfrihet finns kvar. År 1939 saknade vi en sådan. Först 1945, då andra världskriget var över, hade vi skaffat oss handlingsfrihet, dvs vi hade fått ett tillräckligt starkt försvar för att vi skulle kunna stå emot en angripare av 1939 eller 1940 års modell.

Om dessa förhållanden är utredningens majoritet medveten. Men den är bunden av regeringens direktiv, vilka i sin tur förestavats av det ekonomiska läge i vilket regeringen har försatt oss. Vad utredningen gör är, vad inga vackra ord kan dölja, att den inom programplaneringens kostnadsramar skjuter svårigheterna framför sig, mot en oviss framtid.